

Prilog 1

**Crna Gora
Ministarstvo evropskih poslova**

INFORMACIJA

**O PREDLOGU FINANSIJSKOG SPORAZUMA IZMEĐU VLADE CRNE GORE I EVROPSKE
KOMISIJE O GODIŠNJEM AKCIJSKOM PROGRAMU ZA CRNU GORU ZA 2016.**

Podgorica, 8. XII 2017.

1. Opšte informacije

Evropska unija je tokom finansijskog perioda 2014-2020 kroz Instrument pretpristupne podrške (Ipa II) Crnoj Gori opredijelila 270,5 miliona eura s ciljem pružanja bespovratne finansijske podrške u sprovođenju neophodnih reformi i ispunjavanju zahtjeva koji proističu iz članstva u Uniji. Evropska komisija je u planiranju utroška sredstava Ipe II primijenila sektorski pristup koji podrazumijeva programiranje podrške na nivou sektora, uz akcije čijim se sprovođenjem ostvaruje uticaj na cjelokupan sektor. Primjenom ovakvog pristupa u okviru Ipe II, EU nastoji da unaprijedi kapacitete država korisnica za strategijsko planiranje, kvalitetnu sektorsku koordinaciju i višegodišnje planiranje budžeta, i tako ih što bolje pripremiti za buduće korišćenje strukturnih fondova Evropske unije.

Osnovni strategijski dokument kojim se definišu oblasti i aktivnosti podrške Evropske unije Crnoj Gori na sedmogodišnjem nivou je *Indikativni strategijski dokument Crne Gore za Ipu 2014-2020*, koji predstavlja rezultat komunikacije i pregovora između Crne Gore i Evropske komisije o oblastima podrške, usvojen 18. VIII 2014. Proces srednjoročne revizije ovog dokumenta i cjelokupne Ipe II je u toku, pa se usvajanje revidiranog dokumenta očekuje sredinom 2018.

Pored pravnog osnova koji je definisan odredbama *Okvirnog sporazuma o pravilima za sprovođenje finansijske pomoći Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta pretpristupne podrške*, operacionalizacija finansijske podrške se zasniva na potpisivanju *finansijskog sporazuma* između Evropske komisije i države korisnice Ipe II na jednogodišnjem ili višegodišnjem nivou.

U Crnoj Gori dosad je uspješno završeno programiranje Ipe II za 2014, 2015, 2016. i 2017, dok su finansijski sporazumi potpisani za programe Ipa 2014 i Ipa 2015.

2. Finansijski sporazum o Godišnjem akcijskom programu za Crnu Goru za 2016.

Finansijski sporazum između Vlade Crne Gore i Evropske komisije o Nacionalnom akcijskom programu Ipe za Crnu Goru za 2016. dopunjuje odredbe Okvirnog sporazuma i bliže propisuje finansijske obaveze Unije po pitanju sprovođenja programa Ipa 2016. Takođe, sporazumom se definišu uslovi za povjeravanje zadataka izvršenja budžeta, tj. za indirektno upravljanje planiranim akcijama od strane crnogorskih institucija.

Nakon što je u septembru 2016, u saradnji Crne Gore i Evropske komisije, definisan predlog Godišnjeg akcijskog programa za Crnu Goru za 2016, Evropska komisija ga je zvanično usvojila Implementacionom odlukom Komisije C(2016)8226 od 2. XII 2016.

Ukupni iznos troškova za sprovođenje programa Ipa 2016 u Crnoj Gori je 26.544.530 eura. Ovaj iznos uključuje ukupna opredijeljena sredstva EU i nacionalni

doprinos. Od toga, **ukupni maksimalni iznos opredijeljenih bespovratnih sredstava EU je 22.948.900 eura.**

U okviru godišnjeg programa koji je predlog ovog finansijskog sporazuma, za finansiranje su odobrene **2 akcije** za sektore *Životna sredina i klimatska akcija* i *Konkurentnost i inovacije* s ciljevima kako slijedi:

1. **Jačanje kapaciteta i aktivnosti povezane sa pravnom tekovinom u sektoru Životne sredine i klimatske akcije** (doprinos EU 16.000.000 eura, nacionalno kofinansiranje 2.823.530 eura)

Opšti cilj akcije je da pruži podršku Crnoj Gori u usklađivanju sa pravnom tekovinom EU u okviru 27. poglavlja pristupnih pregovora, kao i da poveća administrativne kapacitete kroz institucionalnu izgradnju. Poseban cilj ove akcije je podrška procesu prenošenja zakonodavstva i izgradnje institucionalnog kapaciteta za strateško planiranje, sprovođenje i izvršenje pravne tekovine u oblasti životne sredine i klimatskih promjena, u skladu sa Nacionalnom strategijom aproksimacije u oblasti životne sredine - NEAS. Ovom akcijom će kroz indirektno upravljanje upravljati Direkcija javnih radova zajedno s Ministarstvom održivog razvoja i turizma.

2. **Osnaživanje sektora konkurentnosti i inovacija Crne Gore** (doprinos EU 6.948.900 eura, nacionalno kofinansiranje 772.100 eura)

Opšti cilj akcije je podrška razvoju privatnog sektora i privrede utemeljene na znanju. Pored toga, akcija podržava usklađivanje nacionalnog zakonodavstva i strategija sa pravnom tekovinom EU u ovom sektoru i pružanje naprednih savjetodavnih usluga privatnom sektoru, kao i internacionalizaciju crnogorske privrede. Ova akcija će poboljšati i istraživačku i inovacijsku infrastrukturu dostupnu za MSP kako bi podržala njihov razvoj u tom pogledu. Najzad, u pogledu administrativnih kapaciteta, podrška Ipe će se koristiti za pružanje horizontalne pomoći za razvoj kapaciteta relevantnih institucija uključenih u upravljanje konkurentnošću i inovacijama. Ovom akcijom će kroz indirektno upravljanje upravljati Direktor za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći u Ministarstvu finansija zajedno s Ministarstvom ekonomije.

Prilog 2:

**FINANSIJSKI SPORAZUM
POSEBNI USLOVI**

Evropska komisija (u daljem tekstu: **Komisija**), postupajući u ime Evropske unije (u daljem tekstu: **Unija**),
s jedne strane, i

Crna Gora (u daljem tekstu: **Korisnica Ipe II**), koju predstavlja Vlada Crne Gore –
Ministarstvo evropskih poslova,
s druge strane,

saglasile su se o sljedećem:

Član 1 – Program

(1) Unija je saglasna da finansira a korisnica Ipe II da prihvati finansiranje sljedećeg programa:

Nacionalni akcijski program za Crnu Goru za 2016. godinu
IPA/2016/037896

Ovaj program finansira se iz Budžeta Unije u okviru sljedećeg osnovnog akta:
Instrument pretpristupne podrške (IPA II).¹

(2) Ukupni procijenjeni troškovi ovog programa iznose 26.544.530 eura, a maksimalni doprinos Unije ovom programu određen je na 22.948.900 eura.

Ovaj program zahtijeva finansijske doprinose i korisnice Ipe II i Unije. Pregled odgovarajućih finansijskih doprinosa dat je u Aneksu I.

(3) Program se sprovodi u skladu s opisom datim u Aneksu I, koji je razrađen u akcijskim dokumentima koji će biti usaglašeni razmjenom pisama između Komisije i korisnice Ipe II.

Član 2 – Period izvršenja i period operativnog sprovođenja

Period izvršenja ovog Finansijskog sporazuma kako je definisano članom 12 Aneksa II (Opšti uslovi) utvrđen je na 12 godina od dana stupanja na snagu ovog finansijskog sporazuma.

¹ Regulativa (EU) br. 231/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 11. marta 2014. godine o uspostavljanju Instrumenta pretpristupne podrške (IPA II), Sl. list L 77, 15.03.2014, str. 11.

- (1) Trajanje perioda operativnog sprovođenja kako je definisano članom 12 Aneksa II (Opšti uslovi) utvrđen je na 6 godina od dana stupanja na snagu ovog finansijskog sporazuma.

Član 3 – Adrese i komunikacija

Sva komunikacija u vezi sa sprovođenjem ovog finansijskog sporazuma mora biti u pisanoj formi, odnosi se izričito na ovaj program naveden u članu 1 stav 1 i šalje se na sljedeće adrese:

(1) za Komisiju

gđa Ruiz Kalavera Henoveva (Ruiz Calavera Genoveva)
Direktor D za Zapadni Balkan
Generalni direktorat za susjedsku politiku i pregovore o proširenju
Evropska komisija
15, Rue de la Loi, B – 1049 Brussels, Belgium
Adresa za elektronsku poštu: NEAR-D1@ec.europa.eu

(2) za korisnicu Ipe II

gđin Aleksandar Andrija Pejović
Ministar i nacionalni koordinator za Ipu
Ministarstvo evropskih poslova
Bulevar revolucije 15
81000 Podgorica, Crna Gora
Adresa za elektronsku poštu: aleksandar.pejovic@mep.gov.me

Član 4 – Kontaktna tačka za Evropsku kancelariju za borbu protiv prevara (OLAF)

Kontaktna tačka korisnice Ipe II koja ima odgovarajuća ovlašćenja da neposredno sarađuje s Evropskom kancelarijom za borbu protiv prevara (OLAF) u cilju pomaganja u operativnim aktivnostima OLAF-a je:

Kontaktna tačka AFCOS/Kancelarija AFCOS-a Anja Pavličić
Ministarstvo finansija Crne Gore
Stanka Dragojevića 2, 81000 Podgorica, Crna Gora
Tel: + 382 20 224 480
Faks: + 382 20 224 450

Član 5 – Okvirni sporazum

Program se sprovodi u skladu sa odredbama Okvirnog sporazuma između Evropske komisije i Crne Gore o pravilima za sprovođenje finansijske pomoći Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta pretpristupne podrške (IPA II), koji je stupio na snagu 4. juna 2015. godine (u daljem tekstu: Okvirni sporazum). Ovaj finansijski sporazum dopunjuje odredbe Okvirnog

sporazuma. U slučaju protivurječnosti između odredaba Finansijskog sporazuma, s jedne strane, i odredaba Okvirnog sporazuma, s druge strane, potonje imaju prednost.

Član 6 – Aneksi

(1) Ovaj finansijski sporazum čine:

- (a) Posebni uslovi;
 - (b) Aneks I: Godišnji akcijski program, sa detaljnim opisom ciljeva, očekivanih rezultata, aktivnosti, opisom povjerenih zadataka izvršenja budžeta i budžetom ovog programa;
 - (c) Aneks II: Opšti uslovi;
 - (d) Aneks III: Model Godišnjeg izvještaja o sprovođenju podrške u okviru Ipe II u skladu sa čl. 58 i 59 stav 1 Okvirnog sporazuma;
 - (e) Aneks IV: Model Finansijskog izvještaja u skladu sa članom 59 stav 2 Okvirnog sporazuma;
 - (f) Aneks V: Minimalna specifikacija za sistem računovodstva na obračunskoj osnovi.
 - (g) Aneks VI: *Ad hoc* mjere za povjeravanje zadataka izvršenja budžeta u okviru ovog programa.
- (2) U slučaju protivurječnosti između odredaba aneksa, s jedne strane, i odredaba ovih posebnih uslova, s druge strane, potonje imaju prednost. U slučaju protivurječnosti između odredaba Aneksa I i/ili Aneksa IA, s jedne strane, i odredaba Aneksa II, s druge strane, potonje imaju prednost.
- (3) Aneks VI predviđa *ad hoc* mjere za povjeravanje zadataka izvršenja budžeta u okviru ovog programa, pored dužnosti koje korisnica Ipe II ima u pogledu povjeravanja zadataka izvršenja budžeta predviđenog ovim finansijskim sporazumom, a naročito Aneksom II.

Član 7 – Stupanje na snagu

Ovaj finansijski sporazum stupa na snagu na dan kada ga potpiše posljednja ugovorna strana, a najkasnije 31. decembra 2017. godine.

Ovaj finansijski sporazum sačinjen je u dva primjerka na engleskom jeziku, pri čemu je jedan predat Komisiji a jedan korisnici Ipe II.

Za korisnicu Ipe II:

Ministar Aleksandar Andrija Pejović

Nacionalni koordinator za Ipu (NIPAK)

Ministarstvo evropskih poslova

Podgorica, _____

Za Komisiju:

Gđa Ruiz Kalavera Henoveva

Direktor D za Zapadni Balkan

Generalni direktorat za susjedsku politiku i pregovore o proširenju

Brisel, _____

ANEKS I**Nacionalni akcijski program za Crnu Goru za 2016. godinu****1 IDENTIFIKACIJA**

Korisnica	<i>Crna Gora</i>
Reference obaveze CRIS/ABAC Ukupni troškovi Doprinos EU Budžetska linija	IPA/2016/037896 26.544.530 EUR 22.948.900 EUR 22.020102
Način upravljanja/ Subjekti kojima je upravljanje povjereno	Indirektno upravljanje preko dolje navedenih subjekata kojima je upravljanje povjereno: – <i>Direkcija javnih radova za Akciju 1, i Centralna jedinica za finansiranje i ugovaranje (CFCU, Direktorat za finansiranje i ugovaranje sredstava EU pomoći, Ministarstvo finansija) za Akciju 2,</i> zajedno sa vodećim institucijama odgovornim za sprovođenje akcija: – <i>Ministarstvo održivog razvoja i turizma za Akciju 1 i Ministarstvo ekonomije za Akciju 2</i>
Krajnji rok za zaključivanje <u>Finansijskih sporazuma sa državom korisnicom Ipe II</u>	Najkasnije do 31. decembra 2017. godine
Krajnji rok za zaključivanje <u>ugovora o nabavci i ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava</u>	3 godine od dana zaključenja Finansijskih sporazuma, s izuzetkom slučajeva iz člana 189 stav 2 Finansijske regulative
Krajnji rok za operativno sprovođenje	6 godina od dana zaključenja Finansijskih sporazuma.
Krajnji rok za sprovođenje <u>Finansijskog sporazuma</u> (datum do kog sredstva alocirana za ovaj program treba da budu povučena a program zatvoren)	12 godina od dana zaključenja Finansijskih sporazuma.
Programska jedinica	Generalna direkcija za susjedsku politiku i pregovore o proširenju (DG NEAR) Jedinica D.1 Crna Gora
Delegacija EU za sprovođenje	Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori

2 OPIS AKCIJSKOG PROGRAMA

2.1 SEKTORI ODABRANI U OKVIRU OVOG AKCIJSKOG PROGRAMA

- **Obrazloženje za odabir posebnih sektora u okviru ovog programa:**

Godišnji nacionalni akcijski program za Crnu Goru za 2014. godinu u okviru IPA II doprinio je postizanju ciljeva utvrđenih Indikativnim strategijskim dokumentom 2014-2020 (ISD) za Crnu Goru² kroz akcije koji obuhvataju šest od osam prioriteta utvrđenih ISD-om; sektor *Demokratije i upravljanja, Vladavine prava i temeljnih prava, Životne sredine i klimatske akcije, Saobraćaja, Konkurentnosti i inovacija i Poljoprivrede i ruralnog razvoja*. Sektori *Demokratije i upravljanja i Vladavine prava i temeljnih prava* takođe su bili u fokusu Godišnjeg akcijskog programa za Crnu Goru za 2015. godinu kroz program podrške sektorskom budžetu, koji ima za cilj da podrži sprovođenje Strategije integrisanog upravljanja granicom. *Aksijski program za Crnu Goru za 2016. godinu* upotpunjava prethodne programe podrške o okviru Ipe II, a pritom je usredsređen na ekonomski razvoj i rast i obezbjeđuje podršku u sektorima **Životne sredine i klimatske akcije i Konkurentnosti i inovacija**.

Na osnovu načela sektorskog pristupa, u 2015. godini Crna Gora je pripremila Operativni program za regionalni razvoj 2016-2020 (OPRR) kako bi obezbijedila višegodišnji okvir za programiranje Ipe u sektorima Životne sredine i Konkurentnosti (kao i Saobraćaja). OPRR definiše redosljed aktivnosti; akcije planirane za 2016-2017. godinu biće usredsređeni uglavnom na tehničku pomoć, jačanje kapaciteta i pripremu projekata, a od 2018. godine pa nadalje uvešće se šeme konkurentnosti i moći će se pokrenuti razvoj fizičke infrastrukture.

Nacionalnim akcijskim programom za Crnu Goru za 2016. godinu opredijeljeno je **16.000.000 eura** za jačanje kapaciteta i za aktivnosti povezane sa pravnom tekovinom u sektoru **Životne sredine i klimatske akcije** i **6.948.900 eura** za osnaživanje sektora **Konkurentnosti i inovacija** Crne Gore. Ove dvije akcije će, u skladu sa strateškim ciljevima ISD-a, donijeti dodatnu vrijednost Crnoj Gori, kao i Evropskoj uniji, tako što će potpomoći integracioni proces i doprinijeti ekonomskom razvoju Crne Gore i EU.

Alokacija za 2016. godinu pomoći će Crnoj Gori da prevaziđe izazove s kojima se suočavaju pomenuti sektori i koji ometaju potencijal za rast koji zemlja ima. U oblasti Životne sredine, donošenjem novih zakona i daljim razvijanjem strateškog okvira za ovaj sektor, Crna Gora je od 2007. godine značajno izmijenila svoj pravni okvir i okvir za politike. Međutim, sprovođenje zakonodavstva zaostaje za naporima uložnim u unapređenje pravnog okvira i okvira za politike. U sektoru Konkurentnosti i inovacija, nekoliko prepreka ometaju održivi rast crnogorske ekonomije, kao što je ograničen pristup MSP-a finansijskim sredstvima.

- **Pregled ranijih i tekućih akcija EU, akcija drugih donatora i/ili akcija korisnika Ipe II u relevantnim sektorima:**

U sektoru **Životne sredine i klimatske akcije**, ranija pomoć u okviru Ipe I bila je fokusirana uglavnom na usklađivanje sa pravnom tekovinom iz oblasti životne sredine, jačanje administrativnih kapaciteta i razvoj infrastrukture u sektorima vodoprivrede i

² C(2014)5771 od 18.08.2014 – Implementaciona odluka Komisije o usvajanju Indikativnog strategijskog dokumenta za Crnu Goru za period 2014-2020

upravljanja otpadnim vodama. Projekat „*Uspostavljanje mreže Natura 2000*“ u okviru Ipe 2012-2013 imao je za cilj sprovođenje svih neophodnih aktivnosti kako bi se počelo sa razvijanjem polaznih osnova, uključujući opsežno mapiranje terena i prikupljanje podataka za buduću mrežu Natura 2000 u Crnoj Gori, u skladu sa zahtjevima direktiva EU o pticama i o staništima. U okviru Ipe II, u Godišnjem nacionalom akcijskom programu za 2014. godinu prepoznate su dvije interventne oblasti za „*Jačanje kapaciteta za upravljanje kvalitetom vazduha u Crnoj Gori*“ i „*Sprovođenje Okvirne direktive o vodama*“ sa doprinosom EU od 2.835.000 eura. Akcije planirane u sklopi Ipe 2016 upotpunjavaju te intervencije.

Što se tiče sektora **Konkurentnosti i inovacija**, ranija pomoć u okviru Ipe I bila je fokusirana na podršku razvoju sektorske strategije i finansijskih mjera za jačanje poslovnog okruženja i olakšavanje pristupa Unutrašnjem tržištu. U okviru Ipe II, u 2014. godini je pružena podrška sektoru kroz tri akcije: „*Jačanje poslovnog okruženja i konkurentnosti privatnog sektora*“, „*Podrška regulisanju finansijskih usluga*“ i „*Usklađivanje sa pravnom tekovinom EU o unutrašnjem tržištu i njeno sprovođenje*“, s ukupnim budžetom od 5.350.000 eura. Aktivnosti predviđene u okviru Ipe 2016 nastavak su tih akcija. Uz podršku iz Ipe 2014, u toku je izrada studije o utvrđivanju glavnih oblasti za sprovođenje grant šema za MSP i klastere (npr. standardi kvaliteta, inovacije), kao i za sprovođenje pilot grant šema u oblasti konkurentnosti. Kao nastavak tog projekta, planirana je dodjela grantova za MSP i klastere kroz ovu akciju u okviru Ipe 2016. Opredijeljena su sredstva za obučavanje i tehničku pomoć zaposlenima u Inovaciono preduzetničkom centru i za pripremu detaljnih tehničkih specifikacija za opremu koja treba da se ugradi u tri laboratorije.

Međunarodne organizacije (MO) kao što je sistem UN-a, zajedno sa **međunarodnim finansijskim institucijama** (MFI) kao što je Grupa Svjetske banke (SB), Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD), Evropska investiciona banka (EIB) i **bilateralni donatori** kao što je Njemačka razvojna banka (KfW) takođe igraju aktivnu ulogu u pružanju pomoći za finansiranje ova tri sektora u Crnoj Gori.

U oblasti **Životne sredine i klimatske akcije**, UNDP pruža pomoć Crnoj Gori za bržu transformaciju tržišta u cilju dobijanja resursno efikasne ekonomije sa malim emisijama gasova s efektom staklene bašte i vitalnih ekosistema, ekonomija i zajednica. U primjere aktivnosti sprovedenih uz podršku UNDP-a spadaju procjena rizika od poplava za 12 opština ili razvoj sistema za prečišćavanje vode u Mojkovcu. **KfW** je aktivan uglavnom u sektoru energetike i komunalne infrastrukture, gdje spada finansiranje postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda za opštine Kotor i Tivat i sprovođenje mjera za odlaganje kanizacionih otpadnih voda u Bokokotorskom zalivu. Što se tiče **EIB**-a, kroz kreditne ugovore potpomaže se rekonstrukcija i izgradnja infrastrukture za vode i otpad u opštinama širom zemlje.

Što se tiče **Konkurentnosti i inovacija**, **UNIDO** i **UNDP** rade sa Vladom na sprovođenju ekonomskih reformi za jačanje konkurentnosti ekonomije u Crnoj Gori kroz industrijsku modernizaciju i unapređenje, jačanje veza između nauke, inovacija i industrije, razvoj klastera i izvoznih konzorcijuma, zapošljavanje omladine i žena i preduzetničke aktivnosti. **EIB** je odobrio novu kreditnu liniju Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore (IRF) kao finansijskom posredniku u iznosu od 70 miliona eura za finansiranje malih i srednjih projekata koje sprovode prevashodno MSP, kao i lokalne vlasti. Na kraju 2015.

godine, IRF je postao član Fonda za inovativna preduzeća (ENIF) u okviru Programa za razvoj preduzeća i inovacije Zapadnog Balkana (WB EDIF). **EBRD** pokušava da riješi problem pristupa preduzeća finansijskim sredstvima koji je dijelom nastao zbog povećanog straha od rizika koje banke imaju prilikom odobravanja kredita, tako što ohrabruje partnerske banke da povećaju davanje kredita malim i srednjim preduzećima putem direktnog finansiranja za podršku inovacijama malih i srednjih preduzeća i kroz dijalog o politikama koji za cilj ima unapređenje investicione klime sa fokusom na sektor agrobiznisa i turizma. Kao i **KfW**, i Evropski fond za jugoistočnu Evropu (EFSE) igra aktivnu ulogu u omogućavanju pristupa finansijskim uslugama za mnoge mikro preduzetnike. Približavanje zakonodavstva pravnoj tekovini EU u dijelu slobodnog pružanja usluga i zaštite konkurencije (PZPT) takođe je podržano kroz projekat koji su sufinansirale Evropska unija i BMZ a sproveo **GIZ** (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit), u kom je Ministarstvo ekonomije bilo glavni korisnik.

Iskustva stečena u toku prethodnih programskih perioda i sprovođenja prethodnih projekata pokazala su da su **naučene** neke važne **lekcije** koje treba imati u vidu u vezi sa podrškom iz Ipe, kako bi se izbjegla eventualna preklapanja, kao i da bi se osiguralo da će problemi prepoznati u toku programiranja i/ili sprovođenja ranijih projekata biti riješeni:

- Potrebno je unaprijediti *planiranje i programiranje podrške Ipe* kroz unapređenje komunikacije i koordinacije između korisnika projekta i samih projekata, povećanje administrativnih kapaciteta i kapaciteta za praćenje, bolje povezivanje podrške EU sa nacionalni sektorskim strategijama i akcionim planovima.
- *Potrebno je ojačati kapacitete* Vlade u pogledu strateškog planiranja, prioritizacije projekata i naročito sprovođenja projekata, kao i osnažiti razvoj i koordinaciju politika. Sprovođenje projekata iziskuje da institucije imaju odgovarajuće kadrovske kapacitete raspoložive za rad na aktivnostima tokom životnog ciklusa projekta.
- Potrebno je dodatno internalizovati *pojam sektorskog pristupa* za buduću podršku iz Ipe, izbjegavajući pritom izolovane infrastrukturne projekte i fokusirajući se više na proces pristupanja i jačanje, između ostalog, potrebnih kapaciteta za uspješno sprovođenje pravne tekovine EU.
- Tokom programiranja potrebno je posvetiti više pažnje *pitajima održivosti*, imajući u vidu da visoka fluktuacija zaposlenih, oslanjanje na osoblje zaposleno na određeno vrijeme i nedostatak stručnih vještina u upravi ometaju pravilno sprovođenje politika i projekata.
- Pošto je *koordinacija između zainteresovanih strana* prepoznata kao problem, njegovo prevazilaženje će iziskivati sveobuhvatne i jasne protoke informacija i fokusiranje na zajedničko razumijevanje odgovornosti, obaveza i rokova.
- Potrebno je obezbijediti *jasnu vezu između* inicijative za reforme i jačanje kapaciteta u ovom sektoru i *horizontalnih reformi javne uprave* (Strategija reforme javne uprave 2016-20). Parcijalna reforma državne službe dio je predstojeće Strategije reforme javne uprave 2016-2020. Potrebno je da nadležni organi budu veoma proaktivni u saradnji sa relevantnim zainteresovanim stranama na centralnom i lokalnom nivou i da unaprijede međusektorsku saradnju sa drugim ministarstvima u vezi sa programiranjem i sprovođenjem projekata finansiranih uz podršku Ipe.
- Najzad, savjetovanje sa relevantnim vanjskim zainteresovanim stranama (organizacijama civilnog društva, privrednim subjektima, itd.) od krucijalne je važnosti za sprovođenje zakonodavstva i programiranja fondova EU.

Spisak akcija predviđenih u okviru odabranih Sektora/Prioriteta:

Životna sredina i klimatska akcija

INDIREKTNO UPRAVLJANJE SA KORISNICOM IPE II	
Akcija 1 – „Jačanje kapaciteta i aktivnosti povezane sa pravnom tekovinom u sektoru Životne sredine i klimatske akcije“	16.000.000 eura
UKUPNO	16.000.000 eura

Konkurentnost i inovacije

INDIREKTNO UPRAVLJANJE SA KORISNICOM IPE II	
Akcija 2 – „Osnaživanje sektora konkurentnosti i inovacija Crne Gore“	6.948.900 eura
UKUPNO	6.948.900 eura

2.2 OPIS I SPROVOĐENJE AKCIJA

SEKTOR 3	Životna sredina i klimatska akcija		16.000.000 eura
Akcija 1	Jačanje kapaciteta i aktivnosti povezane sa pravnom tekovinom u sektoru Životne sredine i klimatske akcije	Indirektno upravljanje od strane države korisnice	16.000.000 eura

(1) Opis akcije, cilja, očekivanih rezultata i ključnih indikatora učinka

Opis akcije i cilj:

Opšti cilj Akcije 1 – „Jačanje kapaciteta i aktivnosti povezane sa pravnom tekovinom u sektoru Životne sredine i klimatske akcije“ je da pruži podršku Crnoj Gori u usklađivanju sa pravnom tekovinom EU u okviru poglavlja 27 pristupnih pregovora, kao i povećanja administrativne kapacitete kroz institucionalnu izgradnju. Poseban cilj ove Akcije je podrška procesu prenošenja zakonodavstva i izgradnje institucionalnog kapaciteta za strateško planiranje, sprovođenje i izvršenje pravne tekovine u oblasti životne sredine i klimatskih promjena, u skladu sa Nacionalnom strategijom aproksimacije u oblasti životne sredine - NEAS.

Ova Akcija će pomoći Crnoj Gori time što će doprinijeti razvoju tehničkih kapaciteta za ispravno upravljanje pravnom tekovinom EU za Sektor životna sredina i klimatska akcija, pružajući podršku za:

- usklađivanje crnogorskog zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU u oblasti životne sredine;
- jačanje institucionalnom okvira i administrativnih kapaciteta za planiranje i sprovođenje politika iz oblasti životne sredine.

Takođe je važno podržati podizanje svijesti javnosti o pitanjima od važnosti za zaštitu životne sredine i klimatskih promjena.

Akcija će se fokusirati na sljedeće pod-sektore: horizontalni (prioritetni) propisi/pitanja, kvalitet ambijentalnog vazduha, upravljanje vodama, upravljanje otpadom, kontrola industrijskog zagađenja, upravljanje hemikalijama, zaštita prirode, procjena buke i upravljanje u oblasti životne sredine i civilne zaštite i klimatskih promjena kao zasebnog sektora.

Očekivani rezultati i ključni indikatori učinka:

Glavni očekivani rezultati ove Akcije obuhvataju:

- poboljšani administrativni kapacitet sektora Životne sredine i klimatske akcije;
- usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa pravnom tekovinom EU za sektor Životne sredine i klimatske akcije;
- usklađivanje liste prioritetnih projekata, nacionalnih strategija i planova za sprovođenje sa pravnom tekovinom EU u oblasti životne sredine i klimatske akcije;
- unaprijeđeni resursi za sprovođenje i praćenje politika u oblasti životne sredine i klimatske akcije.

Napredak u pravcu postizanja očekivanih rezultata mjeriće se u skladu sa brojnim ključnim indikatorima, uključujući i:

- napredak ostvaren u pravcu ispunjavanja kriterijuma pristupanja, koji se procjenjuje Izveštajem o napretku Crne Gore u poglavlju 27 – Životna sredina;
- nivo djelotvornosti Akcionih planova NEAS-a za prenošenje zakonodavstva i administrativni kapacitet (složeni indikator) koga čini:
 - % uspješnosti Plana aktivnosti za prenošenje zakonodavstva i
 - % uspješnosti Plana aktivnosti za unapređenje administrativnih kapaciteta.

(2) Pretpostavke i uslovi

Za sprovođenje ove Akcije neophodno je da Vlada Crne Gore nastavi da podržava reforme u sektoru Životne sredine i klimatske akcije u skladu sa Nacionalnom strategijom aproksimacije u oblasti životne sredine (NEAS).

Crna Gora je pripremila NEAS u cilju usklađivanja i sprovođenja zakonodavstva EU u oblasti zaštite životne sredine i klimatskih promjena. Sprovođenje NEAS-a biće podržano kroz ovu Akciju. Stoga su usvajanje NEAS-a od strane Vlade i početak njenog sprovođenja neophodni **preduslovi** za implementaciju ove Akcije.

Akcioni plan za potpunu transpoziciju zakonodavstva EU u sektorima životne sredine i klimatske akcije, obuhvaćenih NEAS-om, moraju da budu ispunjeni u skladu sa predviđenim vremenskim rokovima jer transponovano zakonodavstvo predstavlja osnovu za dalje sprovođenje. Odlaganje prenošenja zakonodavstva bi za posljedicu imalo zastoje u sprovođenju različitih pod-sektorskih strategija.

Crna Gora će se takođe obavezati da će osigurati da su **uslovi** koji se nalaze u osnovi ove Akcije u potpunosti ispunjeni kroz implementaciju ove Akcije, kao i nakon njegovog završetka:

- Mjere institucionalnog usklađivanja obuhvaćene Akcionim planom NEAS-a su sprovedene i veći iznos finansijskih resursa iz državnog budžeta izdvaja se za životnu sredinu (za zapošljavanje, praćenje, kontrole, itd.);
- Učinci ostvareni kroz prethodne projekte u ovoj oblasti su utvrđeni i koriste se u skladu sa svojom namjenom, uključujući usvajanje Plana za upravljanje otpadom za period 2015-2020;
- Troškovi održavanja i poslovanja novih institucija i opreme, kao i zarade novozaposlenih su predviđeni i obezbijeđeni;
- Pravni i institucionalni predlozi i rezultati projekata sprovode se na odgovarajući način.

(3) Način sprovođenja akcije

Ova Akcija će se sprovesti kroz indirektno upravljanje od strane Crne Gore.

(3)(a) Subjekat kojem su povjereni poslovi izvršenja budžeta:

Ovom Akcijom će kroz indirektno upravljanje upravljati **Direkcija javnih radova** zajedno sa **Ministarstvom održivog razvoja i turizma**.

(3)(b) Kratak opis poslova koji su povjereni subjektu:

Odgovorni subjekti su odgovorni za izvršavanje zadataka koji se odnose na sprovođenje ove Akcije. Konkretno, ovi subjekti su odgovorni za ugovaranje, sprovođenje, obavješćavanje i promovisanje, praćenje i izvještavanje o aktivnostima Ipe II te njihovu evaluaciju kad god je to potrebno, u skladu sa načelom ispravnog finansijskog upravljanja, kao i za osiguravanje zakonitosti i regularnosti troškova nastalih u sprovođenju programa.

Na operativnom nivou, Ministarstvo održivog razvoja i turizma će imati ulogu cjelokupne koordinacije i izvještavanja o sprovođenju projekta, dok će drugi relevantni organi i odjeljenja biti odgovorni za učešće u projektnim aktivnostima za koje su odgovorni ili na kojima sarađuju.

Direkcija javnih radova koja djeluje kao agencija za implementaciju u okviru Ipe snosiće isključivu odgovornost za pravilno sprovođenje svih ugovora u skladu sa relevantnim ugovornim odredbama i zahtjevima koji regulišu indirektno upravljanje podrškom EU. Jedinica za implementaciju projekta (PIU) Ministarstva održivog razvoja i turizma pružiće podršku Direkciji javnih radova, čime se osigurava pravilna tehnička implementacija ugovornih aktivnosti. S tim u vezi, Direkcija javnih radova i PIU će blisko sarađivati tokom procesa implementacije ugovora.

SEKTOR 5	<i>Konkurentnost i inovacije</i>		6.948.900 eura
Projekat 2	Osnaživanje sektora konkurentnosti i inovacija Crne Gore	<i>Indirektno upravljanje od strane države korisnice</i>	6.948.900 eura

(1) Opis Akcije, cilja, očekivanih rezultata i ključnih indikatora učinka

Opis Akcije i cilj:

Opšti cilj Akcije 2 – „*Osnaživanje sektora konkurentnosti i inovacija Crne Gore*“ je da ojača ekonomsku konkurentnost i inovacijski kapacitet Crne Gore. Konkretni cilj ove akcije je podrška razvoju privatnog sektora i privrede utemeljene na znanju. Pored toga, ona podržava usklađivanje nacionalnog zakonodavstva i strategija sa pravnim tekovinama EU u ovom sektoru i pružanje naprednih savjetodavnih usluga privatnom sektoru; kao i internacionalizaciju crnogorske privrede. Ova Akcija će poboljšati i istraživačku i inovacijsku infrastrukturu dostupnu za MSP kako bi podržala njihov razvoj u tom pogledu. Najzad, u pogledu administrativnih kapaciteta, podrška Ipe će se koristiti za pružanje horizontalne pomoći za razvoj kapaciteta relevantnih institucija uključenih u upravljanje konkurentnošću i inovacijama. Predviđene aktivnosti uključuju:

- poboljšanje pristupa privatnog sektora finansijama za konkurentnost i inovacije;
- pružanje podrške razvoju biznisa kroz napredne savjetodavne usluge;
- promovisanje internacionalizacije privrede;
- unapređenje infrastruktura povezanih sa istraživanjem i inovacijama koje se mogu koristiti kao podrška razvoju MSP;
- pružanje horizontalne pomoći za povećanje kapaciteta relevantnih institucija uključenih u upravljanje konkurentnošću i inovacijama;
- usklađivanje nacionalnog zakonodavstva i strategija sa pravnom tekovinom EU za relevantna poglavlja u oblasti konkurentnosti i inovacija.

Očekivani rezultati i ključni indikatori učinka:

Osnovni očekivani rezultati ove Akcije obuhvataju:

- povećana konkurentnost privatnog sektora, sa naglaskom na MSP;
- povećan inovativni kapacitet privatnog sektora, sa naglaskom na MSP;
- povećani administrativni kapaciteti i nivo usklađenosti sa pravnom tekovinom EU u oblasti konkurentnosti i inovacija.

Napredak će se mjeriti u skladu sa brojnim ključnim indikatorima, uključujući i:

- Poslovanje (*Doing Business*) – udaljenost od najbolje prakse (rezultat);
- Broj novoregistrovanih preduzeća.

(2) Pretpostavke i uslovi

Sprovođenje ove Akcije zahtijeva punu posvećenost i podršku razvoju ovog procesa od strane odgovornih institucija/zainteresovanih strana i Vlade u pogledu strategije konkurentnosti i inovacija.

Rezultati se mogu ostvariti pod pretpostavkom da usluge razvijene kroz ovu Akciju odgovaraju potrebama preduzeća, da institucije i zainteresovane strane opredjeljuju dovoljan broj zaposlenih za predmetne aktivnosti, da su posvećene održivosti objekata i usluga i da se adekvatno koordiniraju.

Ova Akcija podstiče Crnu Goru u procesu razvoja njene ekonomske konkurentnosti i implementacije njenog Programa ekonomskih reformi. Crna Gora će se takođe obavezati da će osigurati da su uslovi iz Akcije u potpunosti ispunjeni kroz njegovo sprovođenje, kao i nakon njegovog okončanja:

- usvojena industrijska politika u cilju razvoja daljih aktivnosti u oblasti njenog sprovođenja, praćenja i evaluacije;
- efikasna saradnja između ministarstava i lokalnih nadležnih organa odgovornih za različite aspekte konkurentnosti i inovacija;
- pokrenuto je sprovođenje pomoći u okviru Ipe 2014 i rezultati se koriste kod početnih aktivnosti u okviru ove Akcije;
- usvajanje dokumenata politike koji se odnose na ovaj sektor (Strategija, Akcioni plan, Studija izvodljivosti, Strateški (poslovni) plan) koji su zasnovani na pouzdanom datumu, sa propisno obračunatim troškovima i o kojima su obavljene konsultacije sa relevantnim internim i eksternim zainteresovanim stranama;
- uspješan nastavak i realizacija planiranih aktivnosti i opredjeljenost svih uključenih strana (Ministarstva i drugih zainteresovanih strana) da aktivno učestvuju u ovom projektu;
- predviđeni su i obezbijeđeni troškovi održavanja i rada novih institucija i opreme, kao i plate novozaposlenima.

(3) Način sprovođenja akcije

Ova Akcija će se sprovesti kroz indirektno upravljanje od strane Crne Gore.

(3)(a) Subjekat kojem su povjereni poslovi izvršenja budžeta:

Ovim projektom će kroz indirektno upravljanje upravljati **Centralna jedinica za finansiranje i ugovaranje** Ministarstva finansija zajedno sa **Ministarstvom ekonomije**.

(3)(b) Kratak opis poslova koji su povjereni subjektu:

Odgovorni subjekti odgovorni su za obavljanje svih zadataka koji se odnose na sprovođenje ove Akcije. Konkretno, oni će biti odgovorni za ugovaranje, implementaciju, informisanje i promociju, praćenje i izvještavanje o aktivnostima Ipe II, kao i njihovu ocjenu kad god je to potrebno, u skladu sa načelom zdravog finansijskog upravljanja i za osiguranje zakonitosti i regularnosti troškova nastalih tokom sprovođenja programa.

Na operativnom nivou, Ministarstvo ekonomije će obavljati ulogu koordinacije i izvještavanja o cjelokupnoj implementaciji Akcije, dok će drugi relevantni nadležni organi i ministarstva biti odgovorni za učešće u projektnim aktivnostima za koje su odgovorni ili na kojima su saradnici.

Direkcija za finansije i ugovaranje sredstava EU pomoći (CFCU), koja djeluje kao agencija za implementaciju u okviru Ipe, snosi isključivu odgovornost za tačnu i pravilnu implementaciju svih predmetnih ugovora a u skladu sa relevantnim ugovornim odredbama i zahtjevima koji regulišu indirektno upravljanje pomoći EU. Podršku će pružiti Jedinica za implementaciju projekta (PIU) Ministarstva ekonomije koja će se starati o obezbjeđivanju adekvatnog tehničkog sprovođenja ugovornih aktivnosti. U tom smislu, CFCU i PIU će blisko sarađivati tokom čitavog procesa implementacije ugovora.

3 BUDŽET

3.1 INDIKATIVNA TABELA BUDŽETSKIH IZDVAJANJA – NACIONALNI AKCIJSKI PROGRAM ZA CRNU GORU ZA 2016. GODINU

		2016			Odluka o finansiranju	
		Indirektno upravljanje sa korisnicom Ipe II				
		Doprinos EU	Sufinansiranje korisnice Ipe II	Ukupni troškovi	UKUPNO program	UKUPNI doprinos EU
Cilj 2	Sektor 3 - Životna sredina i klimatska akcija	16.000.000	2.823.530	18.823.530		
	Akcija 1 – Jačanje kapaciteta i aktivnosti povezane sa pravnom tekovinom u sektoru Životne sredine i klimatske akcije	16.000.000	2.823.530	18.823.530		
	Sektor 5 – Konkurentnost i inovacije	6.948.900	772.100	7.721.000		
	Akcija 2 – Osaživanje sektora konkurentnosti i inovacija Crne Gore	6.948.900	772.100	7.721.000		
	UKUPNO ZA 2016.	22.948.900	3.595.630	26.544.530	26.544.530	22.948.900

4 MODALITETI SPROVOĐENJA I OPŠTA PRAVILA ZA POSTUPKE NABAVKE I DODJELJIVANJA BESPOVRATNIH SREDSTAVA

Indirektno upravljanje:

Ovaj program sprovodi se putem indirektnog upravljanja Crne Gore u skladu sa članom 58 stav 1 tačka c Finansijske regulative i odgovarajućim odredbama Pravilnika o primjeni.

Opšta pravila za postupke nabavke i dodjele bespovratnih sredstava biće definisana u Finansijskom sporazumu i relevantnim sporazumima o delegiranju između Komisije i subjekta kojem se povjerava sprovođenje te aktivnosti.

5 ARANŽMANI ZA PRAĆENJE UČINKA

Kao dio okvira za mjerenje učinka, Komisija prati i procjenjuje napredak ka ostvarenju specifičnih ciljeva navedenih u regulativi o Ipi II na osnovu unaprijed definisanih, jasnih i transparentnih mjerljivih pokazatelja. Izveštaji o napretku iz člana 4 regulative o Ipi II uzimaju se kao referentna tačka u procjeni rezultata pomoći u okviru Ipe II.

Komisija će prikupljati podatke o učinku (pokazatelje procesa, učinka i rezultata) iz svih izvora, koje će biti sakupljene i analizirane u smislu praćenja napretka u odnosu na ciljeve i ključne etape utvrđene za svaku od aktivnosti ovog programa, kao i Indikativni strategijski dokument.

U specifičnom kontekstu indirektnog upravljanja od strane korisnika Ipe II, Nacionalni IPA koordinator (NIPAK) prikupljaće informacije o učinku aktivnosti i programa (pokazatelje procesa, učinka i rezultata) i koordiniraće prikupljanjem i izradom indikatora koji dolaze iz nacionalnih izvora.

Cjelokupan napredak će se pratiti putem sljedećih sredstava: a) sistema praćenja usmjerenog na rezultate (ROM); b) sopstveno praćenje koje vrši korisnik Ipe II; c) sopstveno praćenje koje vrši Delegacija EU; d) zajednički nadzor koji vrši Generalna direkcija za susjedstvo i pregovore o proširenju (DG NEAR) i korisnici Ipe II, pri čemu će Nadgledni odbor za Ipu II, koji podržavaju Sektorski nadgledni odbori, redovno pratiti usklađenost, koherentnost, djelotvornost, efikasnost i koordinaciju u sprovođenju finansijske pomoći, što će osigurati proces praćenja na nivou sektora.

ANEKS II – OPŠTI USLOVI

SADRŽAJ

ANEKS II – OPŠTI USLOVI.....	1
Prvi dio: Odredbe koje se primjenjuju na aktivnosti za koje je država korisnica Ipe II Ugovorno tijelo.....	2
Član 1 – Opšta načela.....	2
Član 2 – Vidljivost i komunikacija.....	4
Član 3 – <i>Ex ante</i> kontrole postupaka nabavki i dodjeljivanja bespovratne pomoći i <i>ex post</i> kontrole ugovora i bespovratne pomoći koje će sprovoditi Komisija.....	5
Član 4 – Bankovni računi, računovodstveni sistemi i prepoznati troškovi.....	5
Član 5 – Odredbe koje se odnose na uplate koje Komisija izvršava državi korisnici Ipe II.....	6
Član 6 – Prekid plaćanja.....	7
Član 7 – Povraćaj sredstava.....	8
Drugi dio: Odredbe koje se primjenjuju na budžetsku podršku.....	9
Član 8 – Dijalog u domenu javnih politika.....	9
Član 9 – Verifikacija uslova i isplata.....	9
Član 10 – Transparentnost budžetske podrške.....	9
Član 11 – Povraćaj sredstava budžetske podrške.....	9
Treći dio: Odredbe koje se primjenjuju na ovaj Sporazum bez obzira na model upravljanja.....	10
Član 12 – Period izvršenja, period operativnog sprovođenja i rokovi za ugovaranje.....	10
Član 13 – Dozvole i ovlašćenja.....	10
Član 14 – Zahtjevi u pogledu izvještavanja.....	10
Član 15 – Prava intelektualne svojine.....	11
Član 16 – Konsultacije između države korisnice Ipe II i Komisije.....	11
Član 17 – Izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma.....	11
Član 18 – Obustava ovog Finansijskog sporazuma.....	12
Član 19 – Okončanje ovog Finansijskog sporazuma.....	13
Član 20 – Dogovoreni mehanizmi za rješavanje sporova.....	13

Prvi dio: Odredbe koje se primjenjuju na aktivnosti za koje je država korisnica Ipe II Ugovorno tijelo

Član 1 – Opšta načela

- 1) Cilj Prvog dijela je da se propišu pravila koja se odnose na obavljanje povjerenih zadataka vezanih za izvršenje budžeta kao što je opisano u Aneksu I i da se definišu prava i obaveze koje država korisnica Ipe II i Komisija imaju prilikom obavljanja ovih zadataka.
Prvi dio primjenjuje se na zadatke vezane za izvršenje budžeta, koji su povjereni državi korisnici Ipe II i koji se odnose samo na doprinos Unije, ili koji su kombinovani sa sredstvima države korisnice Ipe II ili sredstvima treće strane, ukoliko se ta sredstva implementiraju prilikom zajedničkog sufinansiranja, tj. tamo gdje su udružena.
- 2) Država korisnica Ipe II ostaje odgovorna za ispunjenje obaveza propisanih ovim Finansijskim sporazumom i Okvirnim sporazumom, čak iako na druge subjekte navedene u Aneksu I prenosi obavljanje određenih povjerenih zadataka vezanih za izvršenje budžeta. Komisija, naročito, zadržava pravo da obustavi plaćanja i da obustavi i/ili okonča ovaj Finansijski sporazum na osnovu postupanja, nepostupanja i/ili okolnosti u kojima se našao bilo koji od određenih subjekata.
- 3) Zadatke navedene u stavu 1 ovog člana izvršava država korisnica Ipe II u skladu sa procedurama i standardnim dokumentima koje propisuje i objavljuje Komisija vezano za dodjelu ugovora o nabavkama i bespovratnoj pomoći u eksternim akcijama, koji su na snazi u trenutku pokretanja postupka o kojem je riječ (PRAG), kao i u skladu sa neophodnim standardima vidljivosti i komunikacije navedenim u članu 2 stav 2.
Država korisnica Ipe II vodi postupke nabavki i dodjele bespovratne pomoći, zaključuje ugovore koji iz ovih postupaka proizilaze i osigurava da su sva dokumenta relevantna za revizorski trag napisana jezikom ovog Finansijskog sporazuma.
- 4) Država korisnica Ipe II poštuje minimalnu stopu svog doprinosa navedenog u Aneksu I. U slučaju doprinosa i iz države korisnice Ipe II i iz Unije, doprinos države korisnice Ipe II biće na raspolaganju isto kad i odgovarajući doprinos Unije.
- 5) Država korisnica Ipe II obavještava Komisiju ukoliko se kandidat, ponuđač ili podnosilac zahtjeva nađe u situaciji u kojoj dolazi do isključenja iz učešća u postupku nabavke i dodjele bespovratne pomoći, ili ukoliko se utvrdi da kandidat, ponuđač ili podnosilac zahtjeva ozbiljno krši svoje ugovorne obaveze.
U ovakvim slučajevima, ne dovodeći u pitanje ovlašćenje Komisije da preduzme mjere protiv ovakvog subjekta shodno važećoj Finansijskoj regulativi, ova korisnica Ipe II može da nametne ugovaračima i korisnicima bespovratne pomoći finansijske kazne pomenute u odredbama o

administrativnim i finansijskim kaznama u okviru Opštih uslova ugovora o nabavkama i dodjeli bespovratne pomoći koje zaključuje korisnica Ipe II, ukoliko to dozvoljavaju njeni nacionalni zakoni. Ovakve finansijske kazne nameću se nakon akuzatornog postupka kojim se osigurava pravo na odbranu ugovarača ili korisnika bespovratne pomoći. Prilikom dodjele ugovora o nabavkama i dodjeli bespovratne pomoći, korisnica Ipe II uzima u obzir informacije sadržane u Centralnoj bazi podataka o isključenjima. Pristup informacijama može se obezbijediti preko osobe/a za vezu ili konsultacija sa Komisijom ³(Evropska komisija, Generalni direktorat za budžet, Računovodstveni službenik Komisije BRE2-13/505, B-1049 Brisel, Belgija, putem elektronske pošte na adresu BUDG-C01-EXCL-DB@ec.europa.eu, u kopiji navesti adresu Komisije pomenutu u članu 3 Posebnih uslova).

- 6) Korisnica Ipe II čuva sva relevantna prateća finansijska i ugovorna dokumenta od dana stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma ili ranijeg datuma ukoliko su postupak nabavki, poziv za dostavljanje predloga ili postupak direktne dodjele bespovratne pomoći pokrenuti prije stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma:

(a) Za postupak nabavki, naročito:

- a) Obavještenje o najavi sa dokazom o objavljivanju obavještenja o nabavci i bilo kakvih ispravaka;
- b) Imenovanje Odbora za uži izbor;
- c) Izvještaji o užem izboru (uključujući anekse) i prijave;
- d) Dokaz o objavljivanju obavještenja o užem izboru;
- e) Pisma kandidatima koji nisu ušli u uži izbor;
- f) Poziv za učešće u tenderu ili ekvivalentnom postupku;
- g) Tenderski dosije uključujući anekse, pojašnjenja, zapisnike sa sastanaka, dokaz o objavljivanju;
- h) Imenovanje Odbora za evaluaciju;
- i) Izvještaj o otvaranju tendera, uključujući anekse;
- j) Izvještaj sa evaluacije/pregovaranja, uključujući anekse i primljene ponude⁴;
- k) Obavještenje;
- l) Propratno pismo za dostavljanje ugovora;
- m) Pisma neuspješnim kandidatima;
- n) Obavještenje o dodjeljivanju/ poništenju, uključujući dokaz o objavljivanju;
- o) Potpisani ugovori, izmjene, dodaci, izvještaji o sprovođenju i relevantna korespondencija.

³ Korisnici Ipe II biće dozvoljen direktan pristup Centralnoj bazi podataka o isključenjima preko kontaktne tačke, kada korisnica Ipe II potvrdi odgovornoj službi Komisije da primjenjuje odgovarajuće mjere za zaštitu podataka kao što je predviđeno Regulativom (EZ) br. 45/2001 Evropskog parlamenta i Savjeta od 18. decembra 2000. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom ličnih podataka u institucijama i tijelima Zajednice i o slobodnom kretanju takvih podataka (Sl. list 8. 12.1.2001. str. 1).

⁴ Eliminacija neuspjelih ponuda pet godina nakon zatvaranja postupka nabavki

- (b) Za pozive za dostavljanje predloga i direktnu dodjelu bespovratne pomoći, naročito:
- a) Imenovanje Odbora za evaluaciju;
 - b) Početni i administrativni izvještaj, uključujući anekse i dostavljene prijave⁵;
 - c) Pisma uspješnim i neuspješnim kandidatima nakon procjene sažetka projekta;
 - d) Izvještaj o procjeni sažetka projekta;
 - e) Izvještaj o evaluaciji potpune prijave ili izvještaj sa pregovaranja sa relevantnim aneksima;
 - f) Provjera prihvatljivosti i prateća dokumenta;
 - g) Pisma uspješnim i neuspješnim kandidatima sa odobrenom listom rezervi nakon potpune procjene prijave;
 - h) Proravno pismo za dostavljanje ugovora o dodjeli bespovratne pomoći;
 - i) Obavještenje o dodjeljivanju/ poništenju, uključujući dokaz o objavljivanju;
 - j) Potpisani ugovori, izmjene, dodaci i relevantna korespondencija.

Osim toga, finansijska i ugovorna dokumenta iz stava 6(a) i (b) ovog člana dopunjavaju se svim relevantnim pratećim dokumentima kao što se zahtijeva procedurama iz odjeljka 3 ovog člana, kao i svim relevantnim dokumentima koja se odnose na plaćanja, povraćaj sredstava i operativne troškove, na primjer izvještajima o projektima i provjerama na licu mjesta, prihvatanju roba i radova, garancijama, jamstvom, izvještajima nadzornih organa.

Period čuvanja je isti za sva relevantna finansijska i ugovorna dokumenta, u skladu sa članom 49 Okvirnog sporazuma.

Član 2 – Vidljivost i komunikacija

- (1) U skladu sa članom 24 stav 3 Okvirnog sporazuma, korisnica Ipe II preduzima neophodne mjere kako bi obezbijedila vidljivost finansijskih sredstava EU za aktivnosti koje su joj povjerene i priprema koherentan plan vidljivosti i aktivnosti komunikacije koji treba da se dostavi Komisiji na saglasnost u roku od 2 mjeseca od dana stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma.
- (2) Ove aktivnosti vidljivosti i komunikacije su u skladu sa Priručnikom za komunikaciju i vidljivost za eksterne akcije EU koji je na snazi u vrijeme datih aktivnosti, a koji propisuje i objavljuje Komisija.

⁵ Eliminacija neuspjelih prijava tri godine nakon zatvaranja postupka dodjele bespovratne pomoći

Član 3 - *Ex-ante* kontrole postupaka nabavki i dodjeljivanja bespovratne pomoći i ex post kontrole ugovora i bespovratne pomoći koje će sprovoditi Komisija

- (1) Komisija može da sprovodi *ex ante* kontrole javnih konkursa za dobijanje ugovora, objavljivanja poziva za dostavljanje predloga i dodjelu ugovora i bespovratne pomoći za sljedeće faze nabavki ili dodjele bespovratne pomoći:
 - (a) odobravanje obavještenja o nabavkama, programa rada za pozive za dostavljanje predloga, kao i bilo kakvih ispravki;
 - (b) odobravanje tenderskih dosijea i smjernica za podnosiocima prijava za dodjelu bespovratne pomoći;
 - (c) odobravanje sastava Odbora za evaluaciju;
 - (d) odobravanje izvještaja o procjeni i odluka o dodjeli⁶;
 - (e) odobravanje ugovornih dosijea i dopuna ugovora.
- (2) Kada je riječ o *ex ante* kontrolama, Komisija odlučuje o sljedećem:
 - (a) da sprovede *ex ante* kontrole svih spisa, ili
 - (b) da sprovede *ex ante* kontrole o odabiru ovakvih dokumenata, ili
 - (c) da u potpunosti prenebregne *ex ante* kontrole.
- (3) Ukoliko Komisija odluči da sprovede *ex ante* kontrole u skladu sa stavom 2(a) ili (b) ovog člana, obavijestiti će korisnicu Ipe II o spisima koji su odabrani za *ex ante* kontrole. Korisnica Ipe II će obezbijediti sve dokumente i informacije neophodne Komisiji po prijemu obavještenja da je određeni spis odabran za *ex ante* kontrolu, najkasnije u vrijeme dostavljanja obavještenja o nabavci ili programa rada na objavljivanje.
- (4) Komisija može da odluči da sprovede *ex post* kontrole, uključujući revizije i provjere na licu mjesta, u bilo koje vrijeme i bilo kojeg ugovora ili bespovratne pomoći koju je dodijelila korisnica Ipe II u okviru ovog Finansijskog sporazuma. Korisnica Ipe II staviće na raspolaganje sve dokumente i informacije koje su neophodne Komisiji po prijemu obavještenja da je određeni spis odabran za *ex post* kontrolu. Komisija može da ovlasti određeno lice ili subjekat da sprovede *ex post* kontrole u njeno ime.

Član 4 - Bankovni računi, računovodstveni sistemi i prepoznati troškovi

- (1) Nakon stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma, Nacionalni fond i operativna struktura korisnice Ipe II koja predstavlja Ugovorno tijelo Programa otvoriće najmanje jedan bankovni račun izražen u eurima. Ukupan bankovni saldo za Program predstavlja zbir bilansa na svim bankovnim računima otvorenim za Program, koji su u vlasništvu Nacionalnog fonda i svih operativnih struktura korisnice Ipe II.

⁶ Za ugovore o uslugama, ovaj korak podrazumijeva *ex ante* kontrole vezane za odobravanje užeg izbora

- (2) Korisnica Ipe II priprema i dostavlja Komisiji planove izdataka predviđenih za period trajanja Programa. Ovi planovi se ažuriraju za godišnji finansijski izvještaj iz člana 14 stav 2 i za svaki zahtjev Evropskoj komisiji za prenos sredstava. Planovi se zasnivaju na detaljnoj dokumentovanoj analizi (uključujući planirano ugovaranje i raspored plaćanja po ugovoru za narednih 12 mjeseci) koja će biti dostupna Komisiji na zahtjev.
- (3) Početni plan predviđenih izdataka sadrži sažete planove godišnjih izdataka za cijeli period sprovođenja i planove mjesečnih izdataka za prvih 12 mjeseci Programa. Naknadni planovi sadrže sažete planove godišnjih izdataka za bilans u periodu sprovođenja Programa i planove mjesečnih izdataka za narednih 12 mjeseci.
- (4) Korisnica Ipe II treba da uspostavi i održava računovodstveni sistem u skladu s Klauzulom 2(3)(b) Aneksa A Okvirnog sporazuma koji će sadržati bar informacije za ugovore u sklopu Programa naznačenog u Aneksu V. Računovodstveni sistem, kao i tačnost i potpunost informacija koje sadrži biće predmet revizije koju će sprovoditi nacionalna revizorska tijela.
- (5) Troškovi prepoznati u računovodstvenom sistemu koji se održava shodno odjeljku 4 ovog člana morali su nastati, biti plaćeni i prihvaćeni i moraju da odgovaraju stvarnim troškovima koji su dokazani kroz prateća dokumenta i koristiće se kad bude prikladno da se isplati ukupan iznos pretfinansiranja koji je korisnica Ipe II platila u sklopu lokalnih ugovora.
- (6) Korisnica Ipe II će obezbijediti Komisije sljedeće izvještaje:
 - (a) Izvještaj o presjeku stanja – kao što je navedeno u članu 14 stav 5;
 - (b) Godišnje izvještaje kao što je navedeno u stavovima 2 do 4 člana 14;
 - (c) Izvještaji o zahtjevima za prenos sredstava kao što je navedeno u članu 5.

Član 5 – Odredbe koje se odnose na uplate koje Komisija izvršava zemlji korisnici Ipe II

- (1) Korisnica Ipe II dostavlja svoj početni plan predviđenih izdataka za Program, koji je pripremljen u skladu s članom 4 stav 2, sa zahtjevom za plaćanje iznosa pretfinansiranja. Prvo plaćanje iznosa pretfinansiranja obavlja se za 100 % predviđenih izdataka za prvu godinu plana predviđenih izdataka.
- (2) Korisnica Ipe II dostaviće zahtjeve za naknadno plaćanje iznosa pretfinansiranja kada ukupni bankovni saldo Programa bude ispod iznosa predviđenih izdataka za naredna tri mjeseca Programa.
- (3) Svaki zahtjev za dodatno pretfinansiranje treba prpratiti sa sljedećim izvještajima u skladu s tačkama (a), (b) i (d) Aneksa IV:

- a) Sažeti izvještaj o svim isplatama načinjenim za potrebe Programa;
 - b) Bankovni saldo za Program na datum presjeka zahtjeva;
 - c) Proračun isplata za potrebe Programa za narednih dvanaest mjeseci na datum presjeka zahtjeva.
- (4) Džava korisnica Ipe II može za svako naredno predfinansiranje tražiti iznos ukupnog proračuna isplata za dvanaest mjeseci od datuma presjeka zahtjeva, umanjen za salda iz odjeljka 3(b) ovog člana na datum presjeka zahtjeva za sredstva uvećana za svaki iznos finansiran od strane države korisnice instrumenta IPA II po stavu 5 ovog člana a koji još uvijek nije nadoknađen. Komisija zadržava pravo da umani sva naknadna plaćanja predfinansiranja u slučaju da ukupni bankovni saldo države korisnice Ipe II u okviru ovog programa i na svim drugim Ipa I ili Ipa II programima kojima upravlja država korisnica Ipe II premašuje proračun isplata za narednih dvanaest mjeseci.
- (5) U slučaju kada je isplata umanjena shodno stavu 4 ovog člana, država korisnica Ipe II mora finansirati Program iz sopstvenih sredstava do iznosa umanjenja. Država korisnica Ipe II može zatim tražiti nadoknadu tog finansiranja u sklopu narednog zahtjeva za sredstva kao što je precizirano u stavu 4 ovog člana.
- (6) Komisija ima pravo na povraćaj prekomjernih bankovnih salda koji su ostali neiskorišćeni više od dvanaest mjeseci. Prije ostvarivanja tog prava, Komisija poziva državu korisnicu Ipe II da navede razloge za kašnjenje u isplati sredstava i da pokaže stalnu potrebu za njima tokom naredna dva mjeseca.
- (7) Kamata od predfinansiranja bankovnih salda Programa ne dospijeva.
- (8) Shodno članu 33(4) Okvirnog sporazuma, ukoliko prekid roka za zahtjeve za plaćanje premašuje dva mjeseca, država korisnica Ipe II može tražiti odluku od strane Komisije o tome da li treba produžiti prekid roka.
- (9) Konačnu finansijsku izjavu iz člana 37(2) Okvirnog sporazuma dostavlja Nacionalni službenik za ovjeravanje, najkasnije 16 mjeseci nakon završetka operativnog perioda za sprovođenje.

Član 6 - Prekid plaćanja

- (1) Ne dovodeći u pitanje obustavu ili okončanje ovog Finansijskog sporazuma po članovima 18, odnosno 19, kao i ne dovodeći u pitanje član 39 Okvirnog sporazuma, Komisija može djelimično ili u potpunosti prekinuti plaćanja ukoliko:

- a) Komisija utvrdi ili je duboko zabrinuta da je država korisnica Ipe II načinila značajne greške, nepravilnosti ili prevaru ispitujući zakonitost ili pravilnost određenih glavnih transakcija prilikom sprovođenja Programa, ili nije ispunila svoje obaveze po ovom Finansijskom sporazumu, uključujući obaveze koje se tiču sprovođenja Plana vidljivosti i komunikacija;
- b) Komisija je utvrdila ili je duboko zabrinuta da je država korisnica Ipe II počinila sistemske ili ponavljajuće greške, nepravilnosti, prevare ili kršenja obaveza u okviru ovog ili drugih Finansijskih sporazuma, pod uslovom da te greške, nepravilnosti, prevare ili kršenja obaveza imaju značajan uticaj na sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma ili dovode u pitanje pouzdanost sistema interne kontrole države korisnice Ipe II ili zakonitost i pravilnost osnovnog troška.

Član 7 – Povraćaj sredstava

- (1) Pored slučajeva iz člana 41 Okvirnog sporazuma, Komisija može povratiti sredstva od države korisnice Ipe II, u skladu s Finansijskom regulativom, naročito u slučaju:
 - a) da Komisija utvrdi da ciljevi Programa navedeni u Aneksu I nijesu postignuti;
 - b) neprihvatljivog troška;
 - c) nepoštovanja stope doprinosa u skladu s Aneksom I;
 - d) troška nastalog kao posljedica grešaka, nepravilnosti, prevare ili kršenja obaveza prilikom sprovođenja Programa, naročito prilikom postupaka nabavki i dodjele bespovratnih sredstava.
- (2) U skladu s nacionalnim pravom, država korisnica Ipe II dobija povraćaj doprinosa Unije isplaćenog državi korisnici Ipe II od primalaca koji su se našli u bilo kojoj od situacija utvrđenih u stavu 1 ovog člana ili navedenih u članu 41 Finansijskog sporazuma. Činjenica da država korisnica Ipe II nije uspjela da povрати dio ili čitava sredstva ne sprečava Komisiju od naplata sredstva od strane države korisnice Ipe II.
- (3) Iznosi koji su na nepropisan način plaćeni ili nadoknađeni od strane države korisnice Ipe II, iznosi iz finansijskih, garancija za ispunjenje obaveza i garancija za predfinansiranje koje su podnijete na osnovu postupaka nabavki i dodjele bespovratnih sredstava, iznosi finansijskih kazni koje je država korisnica Ipe II nametnula kandidatima, ponuđačima, podnosiocima zahtjeva, izvođačima ili korisnicima bespovratnih sredstava se ili ponovo koriste za svrhe Programa ili vraćaju Komisiji.

Drugi dio: Odredbe primjenjive na budžetsku podršku

Član 8 – Politički dijalog

Država korisnica Ipe II i Komisija obavezuju se da će uspostaviti redovan i konstruktivan dijalog na odgovarajućem nivou o sprovođenju ovog Finansijskog sporazuma.

Član 9 – Provjera uslova i isplata

- (1) Komisija provjerava uslove za plaćanje tranši komponente budžetske podrške utvrđene u Aneksu I i Aneksu IA.
- (2) Kada Komisija zaključi da nijesu ispunjeni uslovi za plaćanje, ona bez odlaganja o tome obavještava državu korisnicu Ipe II.
- (3) Zahtjevi za isplatu koje podnosi država korisnica Ipe II prihvatljiv je za finansiranje od strane EU pod uslovom da su u skladu s odredbama iz Aneksa I i Aneksa IA, te da su podnijeti tokom faze operativnog sprovođenja.
- (4) Država korisnica Ipe II primjenjuje svoje domaće devizne propise na nediskriminatorni način na sve isplate komponente budžetske podrške.

Član 10 – Transparentnost budžetske podrške

Država korisnica Ipe II ovim se slaže s objavljivanjem od strane Komisije ovog Finansijskog sporazuma i svih njegovih izmjena i dopuna, uključujući elektronskim putem, te takvih osnovnih informacija o budžetskoj podršci koje. Komisija smatra prikladnim. Sadržaj takve publikacije u skladu je s propisima EU koji važe za zaštitu ličnih podataka.

Član 11 – Povraćaj budžetske podrške

Komisija može izvršiti povraćaj cijelog ili dijela iznosa isplata, uz dužno poštovanje načela proporcionalnosti, ukoliko ona utvrdi da je isplata postala nevažeća usljed ozbiljne nepravilnosti koja se može pripisati državi korisnici Ipe II, naročito ukoliko je država korisnica Ipe II pružila nepouz dane ili netačne informacije, ili je bila prisutna korupcija ili prevara.

Treći dio: Odredbe koje važe za ovaj Finansijski sporazum bez obzira na način upravljanja

Član 12 – Period izvršenja, period operativnog sprovođenja i rok za ugovaranje

- (1) Period izvršenja je period tokom kojeg se sprovodi Finansijski sporazum i obuhvata period operativnog sprovođenja kao i fazu zatvaranja. Trajanje perioda izvršenja propisano je članom 2(2) Posebnih uslova i ono počinje stupanjem na snagu ovog Finansijskog sporazuma.
- (2) Period operativnog sprovođenja je period u kojem se završavaju sve operativne djelatnosti obuhvaćene nabavkama, ugovorima o bespovratnim sredstvima i sporazumima o delegiranju. Trajanje ovog perioda propisano je članom 2(2) Posebnih uslova i počinje stupanjem na snagu ovog Finansijskog sporazuma.
- (3) Ugovorno tijelo treba da se pridržava perioda izvršenja i operativnog sprovođenja prilikom zaključivanja i sprovođenja nabavki, ugovora o bespovratnim sredstvima i sporazuma o delegiranju u okviru ovog Finansijskog sporazuma.
- (4) Troškovi koji se odnose na aktivnosti prihvatljivi su za finansiranje od strane EU samo ukoliko su nastali tokom perioda operativnog sprovođenja; troškovi koje je država korisnica Ipe II napravila prije stupanja na snagu Finansijskog sporazuma nijesu prihvatljivi za finansiranje od strane EU:
- (5) Ugovori o nabavkama i bespovratnim sredstvima zaključuju se najkasnije tri mjeseca od stupanja na snagu Finansijskog sporazuma, osim za:
 - a) izmjene i dopune već sačinjenih ugovora;
 - b) pojedinačne ugovore o nabavkama koji će biti zaključeni nakon prijevremenog raskida postojećeg ugovora o nabavkama;
 - c) ugovore koji se odnose na reviziju i evaluaciju, koji se mogu potpisati nakon operativnog sprovođenja;
 - d) promjenu tijela zaduženog za povjerene zadatke.
- (6) Ugovor o nabavkama ili bespovratnim sredstvima koji nije doveo do bilo kakvog plaćanja tokom dvije godine od njegovog potpisivanja automatski se raskida, a njegovo finansiranje obustavlja.

Član 13 – Dozvole i ovlašćenja

Svaka vrsta dozvole i/ili ovlašćenja koja je neophodna za sprovođenje Programa pravovremeno se izdaje od strane nadležnih organa države korisnice Ipe II, u skladu s domaćim pravom.

Član 14 – Zahtjevi u pogledu izvještavanja

- (1) Za potrebe opštih zahtjeva u pogledu izvještavanja Komisije navedenih u članu 58 Okvirnog sporazuma i konkretnih zahtjeva u pogledu izvještavanja u okviru indirektnog upravljanja navedenih u članu 59(1) Okvirnog sporazuma o godišnjem izvještaju o sprovođenju Ipe II, nacionalni koordinatori za Ipu koriste obrazac dat u Aneksu III ovog Finansijskog sporazuma.
- (2) Za potrebe posebnih zahtjeva u pogledu izvještavanja u okviru indirektnog upravljanja navedenih u tački (a) člana 59(4) Okvirnog sporazuma o godišnjim finansijskim izvještajima, nacionalni

službenik za ovjeravanje u državi korisnici Ipe II koristi obrasce date u Aneksu IV ovog Finansijskog sporazuma.

- (3) Za potrebe člana 59(4) Okvirnog sporazuma, nacionalni koordinator za Ipu podnosi završni izvještaj o sprovođenju Ipe II ovog Programa Komisiji najkasnije četiri mjeseca nakon posljednje isplate izvođačima ili korisnicima bespovratnih sredstava.
- (4) Za potrebe člana 59(6) Okvirnog sporazuma nacionalni službenik za ovjeravanje do 15. januara naredne finansijske godine dostavlja u elektronskoj formi primjerak podataka sadržanih u računovodstvenom sistemu utvrđenom u okviru člana 4(5). To treba pratiti potpisanim nerevidiranim sažetim finansijskim izvještajem u skladu s tačkom (c) Aneksa IV.

Član 15 – Prava intelektualne svojine

- (1) Ugovori koji se finansiraju u okviru ovog Finansijskog sporazuma obezbjeđuju državi korisnici Ipe II da dobije sva neophodna prava intelektualne svojine u pogledu informacionih tehnologija, studija, nacrti, planova, reklamnog i svakog drugog materijala sačinjenog za potrebe planiranja, sprovođenja, praćenja i ocjenjivanja.
- (2) Država korisnica Ipe II garantuje da Komisija, ili bilo koje lice koje je Komisija ovlastila ima pristup i pravo da koristi taj materijal. Komisija će takav materijal koristiti isključivo za svoje potrebe.

Član 16 – Konsultacije između države korisnice Ipe II i Komisije

- (1) Država korisnica Ipe II i Komisija međusobno se konsultuju prije nego što na sljedeći nivo dovedu bilo koji spor koji se odnosi na sprovođenje ili tumačenje ovog Finansijskog sporazuma shodno članu 20.
- (2) U slučaju da Komisija uoči problem u sprovođenju procedura koje se odnose na sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma, ona uspostavlja sve neophodne kontakte sa državom korisnicom Ipe II kako bi se situacija poboljšala i preuzeli svi neophodni koraci.
- (3) Konsultacije mogu dovesti do izmjena i dopuna, obustave ili raskida ovog Finansijskog sporazuma.
- (4) Komisija redovno izvještava državu korisnicu Ipe II o sprovođenju aktivnosti opisanih u Aneksu I a koji ne padaju pod Prvi dio ovih Opštih uslova.

Član 17 – Izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma

- (1) Sve izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma sačinjavaju se u pisanoj formi.
- (2) Ukoliko država korisnica Ipe II zahtijeva izmjenu ili dopunu, zahtjev se podnosi Komisiji makar šest mjeseci prije namjeravanog stupanja na snagu izmjene ili dopune.
- (3) Komisija može izmijeniti Modele dokumenata u Aneksu III, IV i V a da pritom to ne zahtijeva izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma. Države korisnice Ipe II obavještavaju se u pisanoj formi o svakoj takvoj izmjeni i dopuni i njenom stupanju na snagu.

Član 18 – Obustava ovog Finansijskog sporazuma

- (1) Finansijski sporazum može se obustaviti u sljedećim slučajevima:
 - (a) Komisija može obustaviti sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma ukoliko država korisnica Ipe II prekrši obavezu iz ovog Finansijskog sporazuma;
 - (b) Komisija može obustaviti sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma ukoliko država korisnica Ipe II prekrši bilo koju obavezu utvrđenu procedurama i standardnim dokumentima iz člana 18(2) Okvirnog sporazuma;
 - (c) Komisija može obustaviti sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma ukoliko država korisnica Ipe II ne ispunjava uslove za povjeravanje zadataku pogledu izvršenja budžeta;
 - (d) Komisija može obustaviti sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma ukoliko država korisnica Ipe II odluči da obustavi ili prekine proces pristupanja EU;
 - (e) Komisija može obustaviti ovaj Finansijski sporazum ukoliko država korisnica Ipe II prekrši obavezu koja se odnosi na poštovanje ljudskih prava, demokratska načela i vladavinu prava i u ozbiljnim slučajevima korupcije;
 - (f) Ovaj Finansijski sporazum može se obustaviti u slučajevima više sile, kao što je u nastavku definisano: „Viša sila” znači bilo koju nepredviđenu ili izuzetnu situaciju ili događaj izvan kontrole strana koje sprečava bilo koju stranu da ispuni bilo koju od svojih obaveza, koja se ne može pripisati grešci ili nemaru s njihove strane (ili sa strane njihovih izvođača, zastupnika ili zaposlenih) i za koju se ispostavi da je nepremostiva uprkos svoj revnosti. Nedostaci na opremi ili materijalu ili kašnjenja u njihovom obezbjeđivanju, radni sporovi, štrajkovi ili finansijske poteškoće ne mogu biti navedeni kao viša sila. Ne smatra se da strana krši svoje obaveze ukoliko je ona spriječena da ih ispuni zbog slučaja više sile o kojoj je druga strana propisno obaviještena. Strana koja se suočava s višom silom o tome obavještava drugu stranu bez odlaganja, navodeći prirodu, vjerovatno trajanje i očekivani učinak problema, te preduzima sve mjere kako bi minimizirala moguću štetu. Ukoliko viša sila utiče samo na dio Programa, obustava Finansijskog sporazuma može biti djelimična;
 - (g) Nijedna strana ne smatra se odgovornom za kršenje svojih obaveza po ovom Finansijskom sporazumu ukoliko je ona spriječena da ih izvrši od strane više sile, pod uslovom da preduzme mjere da minimizira moguću štetu;
- (2) Komisija može obustaviti ovaj Finansijski sporazum bez prethodnog obavještenja;
- (3) Komisija može preduzeti sve odgovarajuće mjere predostrožnosti prije nego što dođe do obustave;
- (4) Kada je obustava konstatovana, ukazuje se na posljedice po tekuće ili ugovore o nabavkama i bespovratnim sredstvima koji tek treba da budu potpisani.
- (5) Obustava ovog Finansijskog sporazuma ne dovodi u pitanje obustavu plaćanja i okončanje ovog Finansijskog sporazuma od strane Komisije u skladu s članom 6 i članom 19.
- (6) Ugovorne strane nastavljaju sprovođenje Finansijskog sporazuma onda kada to uslovi dozvole uz prethodno pisano odobrenje Komisije. To ne dovodi u pitanje eventualne izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma koje mogu biti neophodne kako bi se Program prilagodio novim uslovima sprovođenja, uključujući, ako je moguće, produženje perioda operativnog sprovođenja i izvršenja, ili okončanje ovog Finansijskog sporazuma u skladu s članom 19.

Član 19 - Okončanje ovog Finansijskog sporazuma

(1) Ako problemi koji su doveli do obustave ovog Finansijskog sporazuma ne budu riješeni u periodu od najviše 180 dana, obje strane mogu okončati Finansijski sporazum uz otkazni rok od 30 dana.

(2) Ovaj Finansijski sporazum će se automatski okončati ukoliko u roku od dvije godine od potpisivanja sporazuma:

- (a) nije izvršeno nijedno plaćanje;
- (b) nije potpisan nijedan ugovor o sprovođenju ili sporazum o delegiranju.

(3) Kada je okončanje sporazuma konstatovano, ukazuje se na posljedice po tekuće ugovore o nabavkama i bespovratnim sredstvima, sporazume o delegiranju i slične ugovore ili bespovratna sredstva, i sporazume o delegiranju koji tek treba da budu potpisani.

(4) Okončanje ovog Finansijskog sporazuma ne isključuje mogućnost da Komisija izvrši finansijske ispravke u skladu s članovima 36 do 44 Okvirnog sporazuma.

Član 20 - Rješavanje sporova

(1) Svaki spor u vezi ovog Finansijskog sporazuma koji se ne može riješiti u roku od šest mjeseci putem konsultacija među ugovornim stranama navedenih u članu 16, mogu se riješiti arbitražom na zahtjev jedne od ugovornih strana.

(2) Obje ugovorne strane imenuju arbitra u roku od 30 dana od prijema zahtjeva za arbitražu. U slučaju da u tome ne uspiju, obje ugovorne strane mogu zatražiti od Generalnog sekretara Stalnog arbitražnog suda (Hag) da imenuje drugog arbitra. Dva imenovana arbitra imenovaće trećeg arbitra u roku od 30 dana. U slučaju da u tome ne uspiju, obje ugovorne strane mogu zatražiti od Generalnog sekretara Stalnog arbitražnog suda (Hag) da imenuje trećeg arbitra.

(3) Ukoliko arbitri ne odluče drugačije, primjenjuje se postupak naveden u Opcionim pravilima Stalnog arbitražnog suda koja se tiču međunarodnih organizacija i država. Odluke arbitara donose se većinom glasova u roku od tri mjeseca.

(4) Obje ugovorne strane dužne su preduzeti mjere neophodne za sprovođenje odluke arbitara.

Izvještaj objavljen dana XX/XX/20XX

Godišnji izvještaj o implementaciji pomoći Ipe II pod direktnim upravljanjem Crne Gore koji podnosi Nacionalni koordinator za Ipu

I. Sažet pregled

1. Upućivanje na ciljeve nacionalnih strateških dokumenata i kratak pregled izazova u sektorima.
2. Učešće u programiranju.
3. Odnosi s Evropskom komisijom.
4. Problemi uočeni pri ispunjavanju postavljenih uslova za sprovođenje i pri obezbjeđivanju održivosti, relevantne preuzete/planirane mjere, preporuke za dalje djelovanje.
5. Relevantna pitanja koja proizlaze iz učešća države korisnice Ipe II u Odboru za praćenje Ipe i u sektorskim odborima za praćenje (uključujući Zajednički odbor za praćenje za prekograničnu saradnju), ukoliko ih ima.
6. Učešće u akcijama za više država i povezana pitanja.
7. Aktivnosti praćenja i evaluacije, glavne pouke i aktivnosti nakon dobijanja preporuka.
8. Aktivnosti koje se odnose na komunikaciju i vidljivost.
9. Koordinacija donatora.
10. Cjelokupno sprovođenje Ipa II podrške u okviru indirektnog upravljanja (max. jedna stranica).
11. Ključni horizontalni problemi uočeni tokom sprovođenja Ipa podrške i mjere koje su tim povodom preduzete/ planirane (max. pola stranice).
12. Preporuke za dalje aktivnosti (max. pola stranice).
13. Revizori – ključni nalazi i preporuke i preduzete korektivne aktivnosti.

II. Informacije po sektorima

Naziv sektora⁷ : [Saobraćaj]

Narativni dio: kratak pregled po sektorima, uključujući sledeće informacije:

1. Učešće u programiranju.
2. Pregled rezultata na putu ka punopravnom sektorskom pristupu (tj. ciljevi postignuti u skladu sa sektorskom mapom puta u Sektorskom planskom dokumentu).
3. Koordinacija s drugim instrumentima i/ili donatorima /međunarodnim finansijskim institucijama u sektora.
4. Uticaj akcija Ipe II u okviru sektora na razvoj relevantnih nacionalnih administrativnih kapaciteta u sektoru, strateško planiranje i izradu budžeta.

Kod indirektnog upravljanja potrebno je uključiti i sljedeće informacije:

5. Operativna struktura(e) uspostavljena(e) i relevantne promjene, ukoliko su od značaja: [Ministarstvo saobraćaja].
6. Informacija o sprovođenju programa u sektoru.
7. Glavna postignuća u sektoru.
8. Problemi uočeni tokom sprovođenja povjerenih zadataka, npr. kašnjenje u ugovaranju i mjere koje su tim povodom sprovedene/ planirane.
9. Preporuke za dalje aktivnosti.
10. Sprovedene aktivnosti nadgledanja i evaluacije, revizori – ključni nalazi i naučene lekcije, preporuke, nastavak aktivnosti i preduzete korektivne akcije.

Naziv sektora: Prekogranična saradnja⁸

1. Učešće u programiranju prema potrebi.
2. Napredak postignut pri sprovođenju programa prekogranične saradnje, a posebno u pogledu postizanja određenih ciljeva po tematskim prioritetima (uključujući kvalitativne i kvantitativne elemente koji ukazuju na napredak u vezi sa ciljevima).

⁷ U skladu s nazivima sektora u indikativnom strateškom dokumentu.

⁸ Poseban vid izvještavanja se zahtijeva za sektor prekogranične saradnje.

3. Kratak pregled problema uočenih pri sprovođenju programa prekogranične saradnje i preduzetih korektivnih mjera, kao i preporuke za dalje korektivne mjere.
4. Praćenje, uključujući modalitete prikupljanja podataka i, gdje je primljeno, aktivnosti evaluacije.
5. Aktivnosti vezane za komunikaciju i vidljivost.
6. Koordinacija s partnerskom zemljom.

Kod indirektnog upravljanja potrebno je uključiti i sljedeće informacije:

1. Uspostavljena operativna struktura i relevantne promjene, ukoliko su od značaja.
2. Problemi uočeni tokom sprovođenja povjerenih zadataka, npr. kašnjenje u ugovaranju i mjere koje su tim povodom sprovedene/ planirane.
3. Preporuke za dalje aktivnosti.
4. Sprovedene revizije – ključni nalazi i preporuke i preduzete korektivne aktivnosti.

II a. Indikatori učinka u sektoru [npr. Saobraćaj] koji obuhvataju i direktno i indirektno upravljanje:

Indikatori⁹ po programima

Finansijski sporazum/Upućivanje na program ¹⁰	Indikator za sektor [Saobraćaj]	Izvor	Polazna vrijednost	Ključna tačka (2017)	Cilj (2020)	Vrijednost (2014 ¹¹)
<i>Nacionalni program za 2014.godinu</i>	<i>Skraćenje prosječnog vremena putovanja putnika između glavnih gradskih centara po vrstama prevoza</i>					
<i>Višegodišnji program za period 2014-20xx</i>	<i>Smanjenje troškova prevoza po jedinici dobijenog proizvoda ili rezultata</i>					

⁹ Ovo bi trebao biti uglavnom ishod, kao i odgovarajući odabrani indikatori rezultata.

¹⁰ Mora biti u skladu s načinom programiranja (godišnji, višegodišnji sa ili bez podjele obaveza) i s izvještajem Nacionalnog službenika za ovjeravanje.

¹¹ Prilagoditi broj kolona za sve godine od 2014. do godine na koju se odnosi izvještajni period. Vrijednosti bi trebale biti zbirno iskazane.

II b. Pregled na nivou akcije za sektor (npr. Saobraćaja)

Finansijski sporazum/Upućivanje na program	Akcija	Trenutno stanje/Napredak vezan za određenu akciju (npr. Projektni zadatak u pripremi, tender raspisan, ugovoren, u procesu sprovođenja, završen)	Glavna dostignuća i ocjena dostignuća	Značajniji problem na koje se naišlo u toku obavljanja povjerenih zadataka i mjere koje su preduzete /koje se planiraju u cilju rješavanja problema	Događaji koji će u budućnosti imati uticaja na sprovođenje	Preporuke za buduće korektivne mjere
Nacionalni program za 2014.godinu	Elektrifikacija željezničke pruge od xxx do granice s xxx	Npr. ugovor o uslugama za pripremu Projektnog zadatka za ugovor o radovima je potpisan i sprovodi se, tenderi za ugovor o radovima će biti raspisani u drugom kvartalu 2015.godine		Npr. ugovor o uslugama za pripremu Projektnog zadatka za ugovor o radovima je odložen jer pregovaračka procedura nije uspjela, pa je stoga morala biti ponovo pokrenuta	Npr. izmjene nacionalnog zakona, kao što su usklađivanje s i sproveden je Četvrtog željezničkog paketa	

Kod indirektnog upravljanja potrebno je uključiti i sljedeće anekse:

Aneks 1

Pregled rada sistema upravljanja i kontrola (uključujući izmjene u institucionalnoj strukturi) (maksimalno 1 stranica).

Aktivnosti vezane za transparentnost, vidljivost, informisanje i komunikaciju u skladu sa Okvirnim sporazumom (maksimalno 1 stranica).

Aneks 2

Uspješne priče (**napomena:** ovaj dio se može koristiti za potrebe godišnjih finansijskih izvještaja pripremljenih od strane Evropske komisije).

Aneks 3

Godišnji plan nabavke.

U slučaju direktnog i indirektnog upravljanja, sljedeći aneks je potrebno obezbijediti:

Aneks 4

Mapa puta sektorskog pristupa – postignuća (uz naglasak da li su postavljeni ciljevi postignuti ili ne).

Aneks I/II(a): Godišnje finansijski izvještaj - Ukupan budžet																															
Finansijski izvještaj države korisnice Ipe II (*)																															
Pozivanje na program	Ugovorni broj Finansijskog sporazuma	Programski budžet		Lokalne ugovorne aktivnosti												Kontakt povraćaja			Bankovni bilansi (doprinos EU)				Predviđene isplate								
				Ukupni ugovoreni iznos		Ukupni iznos opozvanih sredstava pri zaključivanju		Opozvano %		Ukupni iznos isplaćenih sredstava		Isplaćeno %		Ukupni priznati troškovi		Troškovi %		Ukupno neposredno predfinansiranje		Neposredno predfinansiranje %		Greške	Nepravilnosti	Prevara	Van konteksta	Ukupno	Ukupno % budžeta	Ukupno mjesečne predviđene isplate	Narednih 12 mjeseci	% programskog g budžeta	
1	2	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
		Doprinos EU	Nacionalni doprinos	Drugi izvori	Doprinos EU	Nacionalni doprinos	Drugi izvori	Doprinos EU	Nacionalni doprinos	Drugi izvori	Doprinos EU	Nacionalni doprinos	Drugi izvori	Doprinos EU	Nacionalni doprinos	Drugi izvori	Doprinos EU	Nacionalni doprinos	Drugi izvori	Doprinos EU	Nacionalni doprinos	Drugi izvori	Doprinos EU	Nacionalni doprinos	Drugi izvori	Doprinos EU	Nacionalni doprinos	Drugi izvori	Doprinos EU	Nacionalni doprinos	Drugi izvori
NP2010	2010/123-456																														
CBC AABIS 2010																															
(*) 15. Siječanj																															

(*) 15. februar

finansijski izvještaj - doprinos EU individualnom programu

Finansijski izvještaj države korisnice Ipe II (*)

Ugovorni broj Finansijskog sporazuma	Budžet za doprinos EU programu	Lokalne ugovorne aktivnosti								
		Ukupni ugovoreni iznos	Ukupni iznos opozvanih sredstava pri zaključivanju	Opozvano %	Ukupni iznos isplaćenih sredstava	Isplaćeno %	Ukupni priznati troškovi	Troškovi %	Ukupno neposredno predfinansiranje	Neposredno predfinansiranje %
2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2010/123-456										

Aneks IV (c): Godišnji finansijski izvještaj - uprošćeni konsolidovani doprinos EU								
Finansijski izvještaj države korisnice Ipe II (*)								
Pozivanje na program	Ugovorni broj Finansijskog sporazuma	Budžet za doprinos EU programu	Lokalne ugovorne aktivnosti					Bankovni bilansi
			Ukupni ugovoreni iznos	Ukupni iznos opozvanih sredstava pri zaključivanju	Ukupni iznos isplaćenih sredstava	Ukupni priznati troškovi	Ukupno neposredno predfinansiranje	Ukupno
1	2	3	4	5	6	7	8	9
NP2010	2010/123-456							
(*) 15. januar								

Planirani predviđeni izdaci (dodati godinu po potrebi)														
Mjesečni predviđeni izdaci (godina 1)												Ukupno Godina 1	Godina 2	Godina 3
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
												0		
												0		

Aneks V

Minimalne specifikacije računovodstvenog sistema zasnovanog na uzročnosti prihoda i rashoda

Računovodstveni sistem države korisnice Ipe II treba da ispunjava sljedeće zahtjeve:

1. Da odražava organizacionu strukturu uspostavljenu za sisteme unutrašnje kontrole koja je prikladna za obavljanje dužnosti. Naročito, prije odobravanja operacije, sve aspekte operacije (i operativne i finansijske) moraju odobriti zaposleni, s izuzetkom osobe koja je započela operaciju. Osoba koja se bavi verifikacijom ne može biti podređena osobi koja inicira transakciju.
2. Da uključuje revizorski trag za sve transakcije i izmjene.
3. Da ima odgovarajuću fizičku i elektronsku zaštitu, uključujući sisteme za stvaranje sigurnosnih kopija i povraćaj podataka.
4. Računovodstveni sistem bi trebalo da sadrži makar sljedeće informacije za lokalne ugovore kojima se upravlja u okviru svakog programa:

(a) Pozivanje na ugovor;

(b) Vrijednost ugovora, uključujući eventualne izmjene i dopune;

(c) Datume potpisivanja ugovora (od strane obje ugovorne strane);

(d) Datum početka sprovođenja ugovora;

Ovaj datum ide uz datum potpisivanja ugovora i može se razlikovati od njega, kao kad je datum početka ugovora o radovima dat nakon potpisivanja ugovora putem Administrativnog naloga.

(e) Datum završetka sprovođenja ugovora, uključujući eventualne izmjene i dopune;

Ovo je konačni datum do kojeg mogu nastati prihvatljivi troškovi. Ne uključuje garantni rok ili vrijeme dozvoljeno za pripremu izvještaja od strane izvođača.

(f) Ukupni isplaćeni iznos (gotovina) po ugovoru;

(g) Iznos isplaćen u okviru predfinansiranja, po ugovoru;

Izričito priznavanje i unošenje u bilans stanja predfinansiranja koje se zahtijeva ugovorom.

(h) Priznati trošak – direktni (po ugovoru);

Izričito priznavanje troška kao naplate koja se uračunava u godišnje rashode. Određena plaćanja će direktno pokriti već nastale troškove. Predfinansiranje nije uključeno. To mogu biti konačna plaćanja kada je bilo kakvo predfinansiranje već obračunato ili privremena plaćanja kada je predfinansiranje obračunato ili kada ugovor ne sadrži odredbu o predfinansiranju.

(i) Priznati trošak – indirektni (po ugovoru);

Izričito priznavanje troška kao naplate koja se uračunava u godišnje rashode. Određene fakture ili zahtjevi za povraćajem troškova koje podnesu korisnik bespovratnih sredstava ili izvođač odnose se na troškove obuhvaćene predfinansiranjem isplaćenim ranije tokom perioda sprovođenja sporazuma ili ugovora o dodjeli bespovratne pomoći. U ovim slučajevima izvršeno plaćanje biće manje nego prijavljeni trošak. Ono čak može biti ravno nuli ukoliko je trošak obuhvaćen predfinansiranjem. (svakako će biti ravno nuli ukoliko prijavljeni troškovi nijesu dovoljni da pokriju predfinansiranje, dok se nalog za povraćaj izdaje za neiskorišćeni iznos predfinansiranja.) U svim takvim slučajevima sistem treba da evidentira punu vrijednost prijavljenog prihvatljivog troška kao rashoda za tu godinu i umanjiti iznos predfinansiranja za iznos troška poravnatog predfinansiranjem prilikom utvrđivanja iznosa za plaćanje.

(j) Nalozi za povraćaj za umanjenje predfinansiranja (po ugovoru);

Priznavanje umanjenja predfinansiranja u bilansu stanja nakon povraćaja neiskorišćenog predfinansiranja.

(k) Nalozi za povraćaj za smanjenje troška (po ugovoru);

Kada se povraćaj vrši u odnosu na trošak koji je prethodno bio prihvaćen – eventualno nakon istrage zbog prevare. U takvim slučajevima evidentirani troškovi za tu godinu moraju se umanjiti ukoliko je trošak prihvaćen u istoj godini kada i kasniji povraćaj; ili prihod mora biti evidentiran kada je trošak prihvaćen u godini koja prethodi godini u kojoj je nastupio povraćaj.

(l) Datum fakture dobavljača za svaku fakturu ili drugi dokument koji prati finansijski izvještaj koji dovodi do priznatih troškova;

(m) Kontekstne informacije o neprihvatljivom trošku i povraćajima.

**Aneks VI: *Ad hoc* mjere za povjeravanje zadataka izvršenja budžeta u okviru
Nacionalnog akcijskog programa za Crnu Goru za 2016. godinu**

Uslovi definisani Aneksom VI Finansijskog sporazuma za nacionalni program za Crnu Goru za 2014. godinu (Cilj 1 – dio 1 i Cilj 2 – dio 1) 2014/032-022 i 2014/032-803 su u potpunosti primjenjivi na ovaj Finansijski sporazum, s izuzetkom uslova 5a), 5b) i 5c) koji su ispunjeni.

Sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma podliježe ispunjavanju od strane Crne Gore svih drugih uslova i/ili preporuka utvrđenih bilo kojim revizorskim izvještajem Komisije koji se odnosi na zahtjev za povjeravanje zadataka izvršenja budžeta za Nacionalni akcijski program za Crnu Goru za 2016. godinu.

Nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO) će na kvartalnoj osnovi izvještavati Generalnu direkciju za susjedsku politiku i pregovore o proširenju o ostvarenom napretku, sve do ispunjavanja svih uslova.